

שמירת הלשון

איך אדם יכול למנוע מאחרים לדבר לשון הרע - חפץ חיים ט, ד-ו

הרב חיים סבתו

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ט, ד*

ואם באיזה אנוס נתפס בחבורת בעלי הלשון, ושומע שהם מדברים לשון הרע, אם הוא משער שאפסור (יב) שתוכחתו תועיל להם להפסיקם מזה, בודאי מחייב הוא להוכיחם מדיו תורה, ואפלו אם הוא משער, שתוכחתו לא תועיל להם, שניפסיקו על ידי זה, אה (יג) לא יקלקל גם כן על ידי זה, גם בזה אינו רשאי לשתק, כי פן יאמרו עליו, כי הוא כמו הם, וכי הודה על דבריהם, אף כי יתחייב (יד) לענות ולגער בהם לכבוד נקי וצדיק, אשר ישחיו בו. וזה אחד מן הדברים, אשר יתחייב לעזב עבור זה חכרת הרשעים, כי יענש בשמעו את דבריהם, וילאה לענותם.

*ומזה נוכל ללמד, דכל שכן שיש לזהר מאד, שלא לקבע לו מקום בבית הכנסת ובבית המדרש אצל בעלי הלשון, כי מלבד שירגילוהו במדתם הרעה להיות גם הוא ממביאי הדבה על בני אדם, עוד יבטל כמה פעמים על ידם מענית "אמן יהא שמיה רבא" ו"ברכו" ומלשמע קריאת התורה וחזרת הש"ג, ועוד כמה עונות עצומים, כאשר בארתי לעיל בפתיחה במצות עשה ז', עין שם. ובפרט אם יש לו עת קבוע ללמד תורה, מאד מאד צריך לזהר בעת ההיא שלא להתערב עמהם, כי הרבה יבטל על ידם, ומעט אשר ישאר לו מעת ההיא, לא יהיה לו גם כן שום הצלחה בלמודו, חס וחלילה, כי יהיה פסקי פסקי (קטעים, קטעים), מלבד גדל הענש הידוע לכל להפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה, כמו שאמרו חז"ל, ונאריך בזה, אם ירצה ה', לקמן בחלק ג'.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ט, ה'

ידע, דאפלו אם שמע לבנו ובתו הקטנים, שהם מדברים לשון הרע, מצוה לגער בהם ולהפרישם מזה, כדכתיב (משלי כ"ב ו'): "חנך לנער על פי דרכו" וגו', וכמו שנתבאר בארח חיים (בסימן שמ"ג סעיף א') לענין כל אסורים שבתורה*.

*וכמה צריך האב להדריך את בניו תמיד מנעוהם בענין שמירת הלשון מלשון הרע, (וכיוצא בזה שאר דבורים האסורים, כמו מחלקת ושקר), כמו שכתב הגר"א, כי הדבור והמדות צריך הרגל רב, וההרגל על כל דבר שלטון. ובאמת כאשר נתבונן היטב, נמצא שסבת פרצת העון המר של לשון הרע הוא מפני שכל אחד הרגל מנעוהו לדבר מה שהוא רוצה באין מוחה, ואין מעלה על דעתו, שיש חשש אסור בדבר, ולכך אפלו אם אחר כך נודע לו שיש אסור בדבר קשה לו מאד לנטות מטבעו הטבוע לו מאז. לא כן אם היה האב מזהיר תמיד את בניו ומרגילם בזה מנעוהם, שלא לדבר לשון הרע, (וכן שלא

דף מקורות

לקלל ושלא לכזב), על שום בר ישראל, ממילא היה דבר זה נטוע בנפשם מצד ההרגל, והיה נקל להם אחר כך לגדר את עצמם לגמרי במדה הקדושה ההיא, והיו זוכין עבור זה לחיי העולם הבא ולכל טוב בעולם הזה, כמו שנאמר: "מי האיש" וגו'.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ט, ו'

האומר לחברו (טו) איזה דבר, אסור לו לספר אחר כה לאחרים, אלא אם כן נתן לו רשות על זה, ודוקא אם הוא דבר דלית בה לישנא בישא (שאין בו לשון הרע).